Forsendur hins áfrýjaða úrskurðar hljóða svo:

Rétturinn lítur svo á, að reglurnar um „reassumation" gildi eigi um fjárnám, þar sem ekki eru bein ákvæði um þetta í lögunum, og lítur rétturinn svo á, að vegna útivistar fjárnámsbeiðanda geti fjárnám ekki farið fram eftir hinni eldri fjárnámsbeiðni, en þar sem réttarskjal 1 verður eigi skilið öðru vísi en þess sé krafizt, að fjárnámið fari fram í framhaldi af hinni eldri fjárnámsbeiðni og samkvæmt skjölum þeim, er þá voru lögð fram, þá verður krafan um fjárnám eigi tekin til greina.

Mánudaginn 19. apríl 1937.

Nr. 70/1936. **Réttvísin og valdstjórnin**
(Sveinbjörn Jónsson)
gegn
Sigurði Hannessyni (Eggert Claessen).

Smáskammtalæknir dæmdur til refsingar fyrir tilraun til fóstureyðingar og skottulækningar, en gæzluvarðhald hans látið koma í stað refsingar. Ennfremur sviptur leyfi til að stunda smáskammtalækningar.

Dómur aukaréttar Reykjavíkur 27. marz 1936: Ákærði, Sigurður Hannesson, sæti betrunarhúsvinnu í 8 mánuði. Hann skal sviptur leyfi til að stunda smáskammtalækningar. Ennfremur greiði hann allan kostnað sakarinnar, þar með talinn kostnaðinn við gæzluvarðhald sitt og 75 krónur í málsvarnarlaun til skipaðs verjanda síns, hrm. Péturs Magnússonar.

Dómi þessum skal fullnægja að viðlagðri aðför að lögum.

Dómur hæstaréttar.

Með upplýsingum þeim, sem frá er greint í hinum áfrýjaða dómi, þykir mega telja það sannað

í máli þessu, að ákærði hafi gert tilraun til að eyða fóstri konu þeirrar, sem í því skyni gekk til hans á tímabilinu frá 15. marz til 28. apríl 1934. Hvorttveggja er, að ákærður hefir viðurkennt að hafa fyrirfram lofað barnsföður nefndrar konu að gera tilraun til að eyða fóstri því, er hún gekk með, og að aðgerðir þær, sem hann framkvæmdi við konuna, hefðu, að áliti héraðslæknisins í Reykjavík, getað leitt til fóstureyðingar. Verður og að ætla, að ákærði hafi gert sér það ljóst, að aðgerðir hans kynnu að hafa slíkar afleiðingar, því ekki er unnt, þegar til þess er litið, í hverju aðgerðirnar voru fólgnar, að taka þann framburð hans trúanlegan, að hann hafi tekizt þær á hendur í því skyni að bjarga lífi fóstursins með því að koma í veg fyrir, að konan leitaði til lækna í þeim tilgangi að fá fóstri sínu eytt. Hinsvegar virðist óvarlegt að telja það sannað, gegn eindreginni neitun ákærða, að hann hafi, 7—8 mánuðum eftir að framannefnd tilraun reyndist árangurslaus, tekið að sér að gera tilraun til á sama hátt að eyða fóstri hinnar konunnar, er í hinum áfrýjaða dómi greinir, enda er ekki unnt að staðhæfa eftir því sem framburði ákærða er háttað, að honum hafi þá verið fullkunnugt um, að nefnd kona hafi verið vanfær.

Í forsendum hins áfrýjaða dóms er það réttilega tekið fram, að ákærði, sem fengizt hafði við smáskammtalækningar frá því um síðastliðin aldamót, hafi haft rétt til þess að gefa sig við slíkri lækningastarfsemi, sbr. lög nr. 33/1911, 1. gr., sbr. 4. gr. 3. mgr. og 6. gr. 2. mgr., og lög nr. 47/1932, 22. gr. Er þá og sala hans smáskammtalyfjum vítalaus, þar eð í lögum hefir verið gert ráð fyrir slíkri sölu af hálfu smáskammtalækna frá því að sett voru lög um að-

flutningsbann á áfengi árið 1909, sbr. lög nr. 44 frá því ári, 2. gr., og samsvarandi ákvæði í síðari áfengislögum, þar á meðal lög nr. 64/1930, 2. gr. c., sem í gildi voru, þegar ákærði seldi lyf þau, er um ræðir í máli þessu, sbr. og nú lög nr. 33/1935, 10. gr. 1. Hinsvegar má fallast á þá niðurstöðu héraðsdómarans, að ákærði hafi með ljóslækningatilraunum sínum farið út fyrir verksvið smáskammtalækna.

Með framangreindum verknaði sínum hefir ákærði gerzt sekur um brot á ákvæðum 194 gr. 2. mgr., sbr. 46. gr., hinna almennu hegningarlaga frá 25. júní 1869, og 15. gr. 2. tölul. laga um lækningaleyfi o. fl., nr.47/1932, sbr. 18. gr. sömu laga. Með skírskotun til umsagnar geðveikralæknis um andlegt heilsufar ákærða telst rétt, að refsing hans sé ákveðin með tilliti til 40. gr. hegningarlaganna. Þykir refsingin samkvæmt nefndum greinum hegningarlaganna og laga nr. 47/1932, og með hliðsjón af 63. gr. hegningarlaganna, hæfilega ákveðin fangelsi við venjulegt fangaviðurværi í 3 mánuði og svipting leyfis til að stunda smáskammtalækningar, sbr. og 22. gr. laga nr. 47/1932. En sökum þess, að ákærði var með gæzluvarðhaldsúrskurði sviptur frjálsræði sínu, meðan á rannsókn málsins stóð, frá 29. janúar 1935 til 21. júní s. á., eða samtals 144 daga, og hafður þann tíma í gæzluvarðhaldi á geðveikrahælinu Kleppi, að vísu nokkurn hluta tímans til nauðsynlegra rannsóknar, en ekki sökum þess, að slæm hegðun hans gæfi tilefni til svo langvinns gæzluvarðhalds, þá þykir mega ákveða, samkvæmt 59. gr. hegningarlaganna, að gæzluvarðhald ákærða komi í stað fangelsisrefsingar hans.

Ákvæði hins áfrýjaða dóms um greiðslu sakar-

kostnaðar í héraði ber að staðfesta. Svo verður og að dæma ákærða til að greiða allan áfrýjunarkostnað sakarinnar, þar með talin laun sækjanda og verjanda fyrir hæstarétti, 150 krónur til hvors.

Það athugast við rannsókn málsins, að rannsóknardómarinn tilnefndi ekki, eins og honum bar að gera þegar í upphafi rannsóknarinnar, 2 hæfa lækna til þess að skoða nákvæmlega lækningatæki ákærða, og þó einkum það tæki, sem hann hafði notað við grunaðar fóstureyðingartilraunir, og til að láta uppi álit sitt um nothæfni tækisins til framkvæmdar slíks afbrots. Svo var ákærði og ekki spurður nægilega ýtarlega um það í upphafi rannsóknarinnar, hvað hann héldi sjálfur um áhrif tækisins að þessu leyti. Þá hefir ekki verið aflað upplýsinga um það, hvort konur þær, sem um ræðir í málinu, hafi haft sjúkdóma þá, er ákærður taldi þær hafa.

Því dæmist rétt vera:

Gæzluvarðhald ákærða, Sigurðar Hannessonar, komi í stað fangelsisrefsingar.

Ákvæði hins áfrýjaða dóms um sviptingu leyfis til að stunda smáskammtalækningar og um greiðslu sakarkostnaðar í héraði eiga að vera óröskuð. Svo greiði ákærði allan áfrýjunarkostnað sakarinnar, þar með talin málflutningslaun skipaðs sækjanda og verjanda fyrir hæstarétti, hæstaréttarmálflutningsmannanna Sveinbjarnar Jónssonar og Eggerts Claessen, 150 krónur til hvors.

Dóminum ber að fullnægja með aðför að lögum.

Forsendur hins áfrýjaða dóms hljóða svo:

Mál þetta er af réttvísinnar og valdstjórnarinnar hálfu höfðað gegn Sigurði Hannessyni, smáskammtalækni, til heimilis á Bræðraborgarstíg 14 hér í bænum, fyrir brot gegn ákvæðum 17. kapitula hinna almennu hegningarlaga frá 25. júní 1869 og lögum nr. 47, 23. júní 1932.

Ákærði er kominn yfir lögaldur sakamanna, fæddur 7. marz 1872. Honum hefir ekki verið refsað áður.

Málavextir eru þeir, sem hér segir: Hinn 29. janúar f. á. mætti landlæknir Vilmundur Jónsson í lögreglurétti Reykjavíkur og lagði fram bréf frá Árna Péturssyni, lækni, er honum hafði borizt þá um daginn. Í bréfi þessu skýrir Árni landlækni frá því, að hinn 26. janúar hafi komið til hans ógift stúlka, Anna Ísleifsdóttir að nafni, vegna óreglu á tíðum. Stúlka þessi var ófrísk og tjáði Árna, að hún hafi í desembermánuði farið til ákærða í máli þessu og farið fram á það við hann, að hann eyddi fóstrinu. Tók ákærði þessu vel, að sögn stúlkunnar, og sagði, að það mætti takast, ef hún kæmi til hans 14 sinnum.

Er hún svo kom til hans, var meðferðin í því fólgin, að hún var látin liggja á legubekk undir sterkum rafljósaperum eina klukkustund á dag. Auk þess fékk hún rafmagn annan hvorn dag á þann hátt, að ákærði setti inn í fæðingarveg hennar rafmagnstæki og hleypti síðan sterkum straum á. Stóð tilraun þessi fyrst yfir í 10—15 mínútur, en síðan hálftíma, að því er hún hugði. Fylgdi þessu sársauki, en ákærði sagði henni, að slíkt yrði hún að þola, ef árangur ætti að nást. Auk þessa kvartaði hún undan því, að hann hefði verið klúr í orðum við hana og einu sinni farið fram á samfarir við hana. Tveim dögum eftir að hún hætti að vera í þessum ljósum, byrjaði að blæða per vagina og blæddi í einn sólarhring, en hætti síðan, en tveim dögum síðar hófst blæðing að nýju, en hætti von bráðar.

Út af þessu bréfi og samkvæmt ósk landlæknis var síðan hafin rannsókn útaf lækningastarfsemi ákærðs. Hann var settur í gæzluvarðhald daginn, sem rannsóknin hófst,

en að ráði héraðslæknis var hann daginn eftir sendur á nýja spítalann á Kleppi til rannsóknar hjá dr. Helga Tómassyni og þar var hann í gæzlu fram til 21. júní s. l.

Er Anna Ísleifsdóttir var leidd fyrir rétt í máli þessu hinn 27. nóvember síðastliðinn, staðfesti hún frásögn bréfs Árna Péturssonar og vann eið að framburði sínum.

Ákærði hefir hinsvegar staðfastlega neitað því, að hann hafi haft hugmynd um, að Anna væri barnshafandi, er hún kom til hans, kveður hana ekki hafa minnzt á fóstureyðingu við sig og lækningatilraunir hans hafi ekkert beinzt að því. Hann kveðst hafa haldið bók yfir sjúklinga þá, er til hans hafi leitað, og var sú bók sýnd í réttinum. Samkvæmt henni kom Anna fyrst til hans 13. desember. Kvað ákærður hana hafa kvartað um slappleika og hjartveiki og hvít klæðaföll. Til þess að lækna hvítu klæðaföllin kveðst ákærður hafa sett gler númer 9, sem hann svo kallaði, inn í fæðingarveg hennar, og var gler þetta í sambandi við teslastraum. En hann kvaðst aldrei hafa haft það lengur en 5 mínútur inni í einu. Þá neitaði yfirheyrður því, að hann hefði haft klúrheit í frammi við Önnu, meðan á lækningum hans stóð, en þó slegið upp á því í gamni, hvort hún vildi ekki hafa samfarir við sig. Ekki greiddi Anna ákærðum nema rúmar 2 krónur fyrir læknishjálpina.

Hún ól barn sitt 26. júlí s. l., lifandi og heilbrigt.

Við athugun á lækningabók ákærðs kom það í ljós, að nokkrar konur, auk Önnu, höfðu leitað lækninga hjá ákærða. Voru 6 þeirra teknar fyrir rétt út af þessu. Samkvæmt framburði 5 þeirra, virðist ákærður hafa framkvæmt á þeim meinlaust og gagnslaust lækningakák, og eina þeirra lét hann hafa meðal, er hún afhenti í réttinum og landlæknir athugaði og taldi líta út fyrir að vera venjuleg homopatameðöl. Ein af þessum konum kvað ákærðan hafa verið svo klúran í tali og klæmzt við sig, að hún hætti að ganga til hans, og önnur, 76 ára að aldri, taldi ákærða hafa reynt að manga til við sig, og hætti hún því skiptum við hann.

En ein af þessum 6 konum bar það, að hún hefði farið til ákærða í febrúar eða marz 1934 í því skyni að fá hann til að eyða fóstri. En samkvæmt bók ákærða, gekk kona þessi til hans frá $15/3$—$28/4$ 1934. Kveðst hún

hafa átt barn 1928, og það gengið mjög illa vegna þess, að hún var svo veik í nýrunum og, er hún var orðin ófrísk í annað sinn, varð hún mjög hrædd við það. Kveður hún, að barnsfaðir hennar hafi því farið til ákærða, og það orðið að samkomulagi með þeim, að hann eyddi fóstrinu. Er hún kom til ákærða, lét hann hana leggjast upp á dívan, lét hana fara úr buxunum og fletta upp um sig pilsunum, og setti síðan rafmagnsljós á kvið hennar, stutta stund í fyrstu, en lengur því oftar sem hún kom. Einnig setti ákærði gler inn í getnaðarveg hennar og var glerið í sambandi við rafmagnsstraum. Hafði hann glerið fyrst inni 2—3 mínútur, en síðar allt að 10 mínútum.

Barnsfaðir þessarar konu hefir borið það, að ákærður hafi sagt honum, að hann gæti ef til vill losað hana við fóstrið með ljósum, og kvaðst hann þá ekki hafa haft neitt á móti því, að ljósin yrðu notuð til þessa, með því að ákærður sagði honum, að hann mætti ekki nota nein meðöl í þessu skyni og ekki heldur verkfæri.

Ákærði hefir viðurkennt þennan framburð þeirra réttan, kveðst hafa dregizt á það við barnsföðurinn að eyða fóstrinu með ljósum. En þetta kveðst hann hafa gert í því skyni að bjarga fóstrinu, kvað sér hafa skilizt á barnsföðurnum, að það yrði leitað til lækna, ef hann ekki vildi hjálpa, en hann bjóst við því, að ef hann gæti tafið fyrir því, að konan færi til lækna til að fá fóstrinu eytt, þá mundi ekkert verða úr því.

Eftir nokkurn tíma hætti kona þessi að ganga til ákærða, varð ekkert meint við tilraunir hans og ól barn sitt 30. september 1934.

Rétturinn hefir leitað umsagnar héraðslæknisins í Reykjavík um það, hvort takast mætti að eyða fóstri með tilraunum þeim, sem ákærði gerði á þessum tveim konum. Héraðslæknir segir í áliti sínu, að hann telji það vafalaust, að aðgerðir þessar geti komið af stað fósturláti, þó þær hinsvegar engan veginn þurfi að bera þann árangur. Þá telur hann, að samkvæmt læknisskoðun Árna Péturssonar virðist fósturlát hafa verið yfirvofandi hjá Önnu Ísleifsdóttur, og telur það fullkomlega eðlilegt að setja blæðingar hennar í samband við aðgerðina og kenna

henni um, þótt slíkt verði aldrei sannað með fullri vissu.

Með framburði konu þeirrar, er að framan greinir, að leitað hafi til ákærða í marz og apríl 1934, svo og með framburði barnsföður þeirrar konu og játningu ákærða er það sannað, að ákærði hafi tekið að sér að eyða fóstri konunnar. Það verður og, þrátt fyrir undanfærslur ákærða og vífilengjur, að ganga út frá því, að meðferð hans á konunni hafi verið alvarlega meint tilraun frá hans hendi til þess að eyða fóstrinu. En með hliðsjón af því, að það þannig má telja sannað, að ákærði hafi þarna gert tilraun til fóstureyðingar, þá þykir og verða að telja það sannað með eiðfestum framburði stúlkunnar Önnu Ísleifsdóttur, að ákærði hafi einnig gert tilraun til að eyða fóstri hennar á þann hátt, sem hún hefir borið.

Varða þessi afbrot ákærða því við 194. gr. 2. mgr. hinna almennu hegningarlaga frá 25. júní 1869, sbr. 46. grein sömu laga.

Þá ber að líta á það, hvort ákærði hafi haft leyfi til smáskammtalækninga. Landlæknir hefir undir rekstri málsins upplýst það, að hvorki hafi ákærði sótt um eða fengið leyfi til neinnar lækningastarfsemi samkvæmt lögum nr. 47 frá 1932. Það er hinsvegar upplýst með framburði ákærða fyrir réttinum og kemur greinilega fram í álitsgerð dr. Helga Tómassonar, að ákærði byrjaði að stunda smáskammtalækningar kring um síðustu aldamót, og hefir að einhverju leyti fengizt við þær fram til þess tíma, að mál þetta kom upp. Það verður ekki séð, að lögin um lækningaleyfi nr. 38, 11. júlí 1911 geri ráð fyrir því, að leyfi þurfi til smáskammtalækninga. En í 22. grein laga nr. 47, 23. júní 1932 segir, að ákvæði laganna um veitingu lækningaleyfis nái ekki til þeirra, sem lækningarétt hafa eða lækningaleyfi, takmarkað eða ótakmarkað, þegar lögin ganga í gildi. Það verður því samkvæmt þessu að telja, að ákærði hafi haft leyfi til að stunda smáskammtalækningar og hann hafi ekki gerzt brotlegur við lög með því einu, að stunda slíkar lækningar eftir gildistöku laga nr. 47, 23. júní 1932. En hinsvegar lítur rétturinn svo á, að ákærði hafi farið

út fyrir verksvið sitt sem smáskammtalæknir með lækningatilraunum þeim, sem að framan er lýst, eftir því sem smáskammtalækningar hafa tíðkazt hér á landi eða almennt er skilið við smáskammtalækningar, og varðar það við 15. gr. 2. mgr. laga nr. 47 frá 1932, sbr. 18. gr. sömu laga, og verður því að svipta hann leyfi til að stunda smáskammtalækningar.

Svo sem fyrr segir, var ákærði á Nýja Kleppi til rannsóknar hjá dr. Helga Tómassyni. Niðurstaða doktorsins um ákærðan er á þessa leið: „Hann er ekki fáviti, en geðveikur að (sic) vægu stigi, haldinn af svonefndri *dementia senilis*. Auk þess hefir hann kroniskan hryggsjúkdóm, (spondylitis) og *kroniskan bronchitis*. Þó hann sennilega hafi aldrei rist vitsmunalega nema grunnt, þá virðist þó nú áberandi *almenn sljóvgun* hjá honum, sem lýsir sér í athyglis- og minnisbilun, einkum þó bilandi næmi, svo og minnkuðum andlegum hömlum, hvað snertir almennt velsæmi í orðum og athöfnum, samfara þessu er *aukið sjálfsálit* og *líflegar kynfýsnir*, en sennilega án tilsvarandi getu, vegna almennrar líkamlegrar hrörnunar og yfirleitt lítið *maskulin kynmerkja*.

Hann getur tæplega talizt sakhæfur eða fær um að taka út refsingu, þó auðvitað verði starfsemi hans stöðvuð. Hann væri sennilega bezt kominn á fámennu heimili, þar sem eingöngu væri fullorðið fólk, sem vissi, hvernig ástatt væri með hann og hlypi ekki eftir sögum hans eða ráðleggingum."

Hið andlega ástand, sem geðveikralæknirinn hefir þannig lýst, þykir eigi þess eðlis, að það eigi að undanþiggja hann refsingu samkvæmt 39. gr. hegningarlaganna, né heldur verða honum til refsilækkunar samkvæmt 40. gr. sömu laga. Að þessu athuguðu og með hliðsjón af 63. gr. hegningarlaganna, þykir refsing ákærða hæfilega ákveðin betrunarhúsvinna í 8 mánuði.

Hann greiði og allan kostnað sakarinnar, þar með talinn kostnaðinn við gæzluvarðhald sitt og 75 krónur í málsvarnarlaun til skipaðs verjanda síns hér í réttinum, hrm. Péturs Magnússonar.

Á uppsögn dóms þessa hefir orðið nokkur dráttur, sem stafar af annríki dómarans.